

a una poètica antiespontaneïsta basada en l'artificiositat, la desrealització i, en definitiva, la idealització de la realitat prèvia al joc literari. Així, com diu Aulet, «es pot parlar de noucentisme –si més no durant els primers anys, que són els de major militància des del moment que coincideix la doble clarificació estètico-ideològica i ambdues, ben entrelaçades, deixen suficients marques en l'obra literària com per caracteritzar-la i permetre'n una lectura». La creació de la imatge de la Ciutat com a representació emblemàtica de la Catalunya ideal a través de la literatura –la poesia, sobretot– constitueix, no cal dir-ho, una de les proves més evidents que aquesta confluència entre estètica i ideologia és un punt de referència ineludible a l'hora de perfilar la silueta del Carner noucentista. «Senyal –corroborà Aulet– que allò que defineix la poesia noucentista dels primers temps no és pas l'existència d'una estètica original –el punt de partida ha estat la selecció eclèctica d'entre allò que ofereix la tradició immediata–, sinó la reinterpretació d'aquesta estètica en funció d'uns determinats interessos ideològics» (p. 301).

Aquesta incursió en el món intel·lectual del jove Carner no hauria estat, ben segur, tan plaent si Jaume Aulet no hagués disposat o no hagués utilitzat com a complement indispensable del seu estudi tota una sèrie de documents i materials –bàsics per a la comprensió de l'itinerari de qualsevol autor i, molt especialment, de Josep Carner– que una bona part de les persones dedicades a la investigació han de rebre necessàriament com un regal dels déus. Memòries, epistolaris, dietaris, etc., permeten de contrastar, en múltiples

ocasions, per no dir sempre, les diferents imatges de què se solen servir els personatges públics, poetes inclosos. M'interessa de remarcar aquest aspecte, si es vol tan banal enmig dels plantejaments ambiciosos que hi ha darrere de *Josep Carner i els inicis del noucentisme*, per la utilització impecable i relativament poc enlluernadora que sap fer Jaume Aulet d'aquest tipus de documentació en uns moments en què tot allò que fa referència a la biografia comença a ser objecte d'un abús extraordinari per determinats estudiosos que semblen veure's obligats, no sé per quines estranyes raons, a reinventar periòdicament la sopa d'all. En aquest cas, la sopa seria el material autobiogràfic, purament instrumental, contrapunt necessari de reconstruccions biogràfiques i intel·lectuals susceptibles de caure en una certa idealització; el nou invent, sobre el qual es teoritza com si es tractés d'una gran innovació, és la literatura biogràfica. És, ras i curt, el mateix. No sé si aquestes ànsies de modernització, de reinvençió d'una determinada metodologia, són un reflex, en la parcel·la que correspon a la historiografia literària, de la crisi que pateix, en general, l'anàlisi dels fenòmens històrics. És molt possible. En qualsevol cas, la lectura de *Josep Carner i els orígens del noucentisme* reforça l'interès i la fecunditat de la tradició historiogràfica que, des dels anys seixanta, intenta organitzar i explicar, de la manera més rigorosa possible, la literatura catalana. No cal dir que l'estudi de Jaume Aulet n'és un dels fruits més rellevants.

MARGARIDA CASACUBERTA

Cartes de Carles Riba II: 1939-1952. (Recollides i anotades per Carles-Jordi GUARDIO-LA). Barcelona, Edicions de la Magrana, 1991 («Els Orígens», núm. 31). 627 ps.

Un segon volum de l'epistolari ribià, en l'expectativa d'encara un tercer, s'afegeix al conjunt de materials publicats en referència a la vida i l'obra de Carles Riba, que han proliferat en aquests últims anys, si bé amb importància i interès desiguals. Des d'alguns poemes i papers de joventut, incloent-hi una edició d'una editorial de la Corunya d'un *cantares* en gallec del Riba adolescent, de caràcter merament anecdòtic, passant per la documentada biografia de Jaume Medina, fins a arribar a la correspondència de Riba, que és sens dubte l'obra més valuosa oferta al públic.

A través de les cartes d'aquest segon recull, que abraça els anys 1939-1952, podem seguir l'aventura vital de Riba durant els esdeveniments tristament crucials de la nostra història i de la del conjunt d'Europa en aquest període: el penós exili a França acabada la Guerra Civil Espanyola, només suportable per la cordialitat amb què Riba i la seva família, juntament amb altres catalans, foren acollits per la gent del nord; la invasió alemanya de territoris francesos a causa de la Segona Guerra Mundial, que els obligarà al canvi constant de residència i els mantindrà en un

estat continu d'angoixa i d'incertesa, fins a arribar a plantejar-se una possible fugida a Amèrica; i els lents i demolidors efectes de la dictadura franquista damunt la vida i, sobretot, la cultura catalanes, experimentats per Riba des del seu retorn a Catalunya, l'any 1943. Les cartes conservades permeten constatar l'afany i el treball de Riba, des de fora o de dins de Catalunya, per ajudar els catalans exiliats i alhora per contribuir al manteniment i al redreçament de la nostra nació i la nostra cultura en uns moments d'extrem perill i risc. I això perquè, com ell mateix afirmà, solament en la completa acceptació i l'afrontament d'aquest risc, és a dir, del paper i de la situació particulars en què a cadascú li ha tocat de viure, en l'acceptació, en definitiva, del propi destí personal i individual en quant lligat a l'esperit d'una col·lectivitat -d'una pàtria-, només a partir d'aquí Catalunya podria i podrà *salvar-se* -emprant un dels mots més cars a Riba i que apareix sovint en les epístoles d'aquests anys. La incommensurabilitat i la transcendència dels esdeveniments en què l'autor de les *Elegies de Bierville* es veu immersit es reflecteixen en el to i en el contingut de les cartes conservades, que sovint prenen l'aire d'un examen de consciència o el de la confessió personal i íntima. No hi roman velat, però, l'escriptor i el poeta: adésiara trobem Riba comentant algunes de les seves composicions, o reflexionant sobre la creació poètica, o discutint els criteris d'edició de les seves obres. I, dominant-ho tot, hi ha l'*home*, amb la seva joia -pel naixement d'un nét o el casament d'algun fill- i el seu dolor -per la malaltia dels seus ulls o la mort d'algun parent o amic-, i amb les petites i les grans preocupacions i alegries que forneix constantment la vida.

En aquest segon volum de l'epistolari ribià es mantenen els criteris d'edició i d'annotació que Carles-Jordi Guardiola assenyalava al primer. La intensificació de la correspondència en els anys que comprèn aquest nou recull -315 cartes repartides entre 14 anys, per les 274 de l'anterior aplec, corresponents a 29 anys- posa de manifest la utilitat i l'efectivitat del corpus de notes de l'edició. Certament, les cartes haurien pogut ser presentades de manera nua, deixant que parlessin per elles soles, sense cap apartat que les acompanyés; Carles-Jordi Guardiola, però, ha preferit endinsar-se de ple dins la literatura epistolar de Riba. Així, en aquesta èpo-

ca de l'exili i la postguerra, les cartes sovint constitueixen un diàleg entre Riba i el seu corresponçal, amb les al·lusions i els sobreentesos característics del llenguatge conversatiu; davant aquest fet, l'editor no s'ha resignat que el lector no pogués entendre perfectament el text, i ha transcrit a les notes els fragments de la carta prèviament adreçada a Riba i que completa el sentit d'allò que es diu a la posterior, o bé presenta el document (un article, un llibre, etc.) que l'ha motivada. Aquest tipus d'annotació, juntament amb l'ordenació cronològica -no pas per destinataris- de les epístoles, permet de comprendre i de reconstruir de manera íntegra l'evolució del pensament i de la vida de Riba en els aspectes que reflecteix la correspondència. Convé remarcar també les abundoses referències a cartes i notes anteriors quan en els documents ribians apareixen, ni que siguin simplement esmentats, fets, esdeveniments, etc., que ja han estat mencionats o tractats abans. Una tal profusió, si en la lectura seguida de l'epistolari pot enfarregar el text, mostra la seva pertinència quan el llibre és emprat eventualment com a obra de consulta sobre un aspecte concret referent a Riba.

A l'hora de documentar-se sobre cadascun dels destinataris i sobre els personatges, les obres i els successos esmentats en el carteig, a fi que el lector pugui disposar del màxim d'informació per a contextualitzar correctament els passatges en què apareixen, Carles-Jordi Guardiola ha patit més d'un cop, com en el primer volum, la manca de bibliografia existent sobre diverses figures i aspectes de l'àmbit català. Com a contrapartida, ha mirat d'aprofundir, mitjançant referències i textos paral·lels que els il·lustressin, en alguns dels temes de les cartes relacionats directament amb Riba, com ara la seva presència, amb altres intel·lectuals catalans, en el Primer Congreso de Poesia celebrat a Segòvia el 1952, el seu interès per Verdguer, o les seves relacions amb J. M. de Sagarra. I això no pas amb la pretensió de donar com a definitivament dilucidats i resoltos aquests o altres temes, sinó més aviat -com declarava en el *Pròleg* del primer volum- per «suggerir, proposar, suscitar, insinuar». Les notes, així, paral·lelament a les cartes, esdevenen un text completament obert per als lectors interessats o encuriosits per la vida i l'obra de Riba.

JORDI MALÉ I PEGUEROLES